

Valamivel később, 1875-ben jött a Kenyereskosár Rendelet, mellyel közvetett módon, de rendszeresen vontak el az Egyháztól anyagi támogatásokat. Végül, valamennyi egyházi iskolát szigorú állami felügyelet alá helyezték. Egyre több kérdésben kötelezték az egyházakat az állami szabályok szerinti létezésre, tevékenykedésre.

A többsége ezen törvényeknek hosszú ideig volt érvényben, sőt, van olyan, amely máig is hatályban van. A Kanzelparagraph például 1953-ig volt élő szabály a német jogrendszerben. 2009-től engedélyezték, hogy a polgári házasság az egyházat követően köttessék meg. Máig azonban igaz az, hogy sok más nyugati demokráciával ellentétben Németország nem ismeri el a „csak” egyháziilag megkötött házasságokat. Ez ügyben tehát a mai napig nem történt a bismarcki rendelkezések óta változás.

A kulturális háború idején püspökök kerültek börtönökbe, és az állam egyszer csak megdöbbenve tapasztalta, ahogy az alvó, politikailag egyáltalán nem elkötelezett keresztények tömege összefog, s ellenállást tanúsít. Némi felhajtás és fölösleges fájdalom-okozás után az állam végülis feladta álláspontját. Ez az állam egyébként is csak 1918-ig tartotta magát. A keresztény egyházakat a kulturális háború több szempontból sértette, s okozott komoly következményeket. Egyidejűleg azonban nagyon alapos megerősödést is tapasztaltak, mintha az Egyház új erőt kapott volna, s végülis evvel az erővel szemben az államnak is vissza kellett lépnie. Az eredeti állami szándékokkal szemben, miszerint az Egyház nemzetközi kötelekeinek lebontását kell elérni, sokkal másabb következményeket értek el; például az eredetileg nem is célzott Evangélikus Egyház szenvedte meg leginkább az intézkedések többségét. Az eredeti cél elérésében a törekvések teljesen sikertelennek bizonyultak. Mindezzel viszont a közhangulatot évtizedekre megmérgezték.

Lojális állampolgároknak kellett választaniuk hitük és hazájuk között anélkül, hogy ebből a választásból bármely fél is sikereket könyvelhetett volna el.

Ezt az első kulturális háborút aztán sok hasonló követte a történelem folyamán. A Nemzeti Szocializmus nem konfrontálódott az egyházakkal mindaddig, amíg azok követték a párt irányvonalát, s segítettek a katonákat jó katonákká nevelni. A Német Demokratikus Köztársaság aztán ellenőrizte, szocialista egyházakat akart.

Tulajdonképpen valamennyi nyugati ország átesett hasonló fázisokon. Az Egyesült Államokban ez a kulturális háború 30 éve tart, s vezetett most a „Manhattan Nyilatkozathoz”. Természetesen vannak különbségek a régi és a mai viszonyok között. A Katolikus Egyház politikai ereje sokkal nagyobb volt annak idején. Ráadásul a nyugati világ ma jól megalapozott demokráciákban él. Éppen ezért megdöbbenő, hogy micsoda erők fognak össze, hogy békés társadalmainkban egy új, Kulturális Háború 2.0 verziót indítsanak a mai egyházak ellen. Nagy-Britannia az élen jár ebben a vonatkozásban. Az anglikán egyház püspökei – kissé ironikus is, hogy pont az ő esetükben beszélünk még ma is államvallásról – horribilis büntetéseket fizetnek azért, ha a szexualitásról beszélnek; s államilag kötelezik őket, hogy különböző anti-dizkriminációs képzésekben vegyenek részt. Valamennyi katolikus adoptálási központ bezárt, mivel a törvény előírta számukra, hogy egynemű pároknak is megkülönböztetés nélkül „nyújtsanak szolgáltatást”. Egyre gyakoribb jelenség az is, hogy keresztényeket mozdítanak el állami hivatalnoki pozíciójukból olyan indokokra hivatkozva, hogy például a keresztet viselik.

Abortusz, bioetika, szexualitás, házasság, család, gender mainstreaming – mind olyan fogalmak, melyekkel az egyházakat próbálják kényszeríteni, hogy úgy gondolkodjanak és cselekedjenek, mint azt a hivatalos vélemény megkívánja. Ezen témák sora pedig egyre bővül.

A keresztényeket felszólítják, hogy egyáltalán ne fogalmazzanak meg véleményt arról, ha valamit helytelenítenek mások cselekedeteiben. Tegyük csak a saját erkölcsüket ad acta.

Ez nem azt jelenti, hogy ez a véleményformálást megcélzó kisebbség az erkölcs teljes hiányát, vagy pedig a teljes erkölcsszabadságot preferálná. Sokkal inkább annak az erkölcsnek a széleskörű megalapozását szeretnék elérni, amelyet azok képviselnek, akik a kulturális háborút vezetik. Így aztán az egyházak vagy mások erkölcsét gyakorolják, vagy teljesen kiszorulnak a közéletből. Ez akkor válik például nyilvánvalóvá, ha a vallásos oktatás témája merül fel. Berlin városa olyan színben tünteti fel ezt a témát, mintha nem az lenne a világos cél, hogy a vallásos oktatástól teljesen megszabaduljanak. Valamennyi gyermek számára ugyanis kötelezővé teszik az állam által vallott világi erkölcsre nevelésben való részvételt. Az iskolai életben a szülők azon alkotmányos joga, hogy olyan szellemben neveljék gyermeküket, amilyenben szeretnék hosszú éveken keresztül fel sem merülhetett. E mellett van egy olyan megtörhetetlen köz-elvárás, hogy a keresztények is az állami óvodákba, bölcsődékbe helyezték el gyermeküket. Azok aztán, akik inkább a kisgyermekükkel való

otthonmaradás mellett döntenek a korai bölcsődébe adás helyett, antiszociálisnak vannak kikiáltva.

A történelem nem pontról pontra ismétli önmagát, de a múlt eseményeiből mindenképpen tanulhatunk. A párhuzamok ugyanis riasztóak: a nyugati világ a jogot használja fel eszközül a vallásüldözés, a keresztények elnyomására. Az eszközök tehát ugyanazok egykor és ma. Újabb és újabb csavaros módok kerülnek elő, melyek konkrét, fizikai erőszak alkalmazása nélkül kényszerítik a keresztényeket olyan viselkedésre, amelyek nem összeegyeztethetőek vallásgyakorlásukkal. Mindenképpen erőszak ez, de mivel az állam alkalmazza, így az jogos erőszaknak van nyilvánítva.

A Németországban, Európában, sőt az egész nyugati világban zajló vitának semmi értelme. Nem az egyház az oka a társadalmi problémáknak, s pont nem az egyházból erednek a másokat hátrányosan megkülönböztető, bizonyos csoportokkal szembeni erőszakos magatartásformák. Az Európai Unió óriási feladat előtt áll. Mégis, ahelyett, hogy a rasszizmus elleni küzdelemmel, vagy a munkahelyteremtéssel foglalkozna, újabb és újabb jogszabályok támadják azokat a különleges jogokat, melyekkel állítólag az egyházak, felekezetek bírnak. Vallásszabadság? Köszönjük, így nem. A német alkotmány 140. §-a rendelkezik az egyházak önrendelkezési jogáról. Minden egyháznak látnia kellene, hogy az állam ugyanúgy tekinti őket, mint a vállalkozásokat. A hitelezők lelkiismeretére hatni pedig nehézkes.

Az EU, pontosabban bizonyos európai politikai erők térdre akarják kényszeríteni az egyházakat. Nem az Iszlámot, mely egyértelmű politikai hatalomszerzésre törekszik. Még csak nem is azt az iszlámhívó kisebbséget, akik céljaikért szégyentelenül nyíltan nyúlnak az erőszakhoz, megdöbbenve egész környezetüket, s megnehezítve az őket kritizálók életét; miközben milliókat költünk az iszlamofobia leküzdésére. Nem, a térdre kényszerítés egyértelműen a keresztény egyházakat célozza. Pont azokat az egyházakat, melyek tartópilléreként szolgálnak az államoknak, melyek a demokráciát támogatják, s melyek által a polgári társadalom gazdagodik. Azokat az egyházakat akarják száműzni a közéletből, melyek egy békés Európa eszméjének és valóságának megteremtésében dolgoztak és indítottak útra olyan nagy gondolkodókat, mint az egyesült Európa atyja, Robert Schumann volt.

Nem az a lényeg, hogy milyen kis témák, véleménykülönbségek merülnek fel a keresztény felekezetek között. Sok szempont az egyik egyházat érdekel, míg a másik annyira nem tartja fontosnak. A hívők meg össze vannak zavarodva, hogy miért fontos bizonyos dolog annyira más keresztényeknek. A pillanatnyi zavartság (melyet nagyrészt mesterségesen keltenek külső erők) azonban nem vezethet odáig, hogy a keresztényekben az alapkérdések bizonytalanná váljanak.

Nem valami felbőszült, drámai hangulatomban írom ezeket a sorokat. A keresztény egyházak túléltek már Róma ellenségeskedését és bukását, ugyanúgy, mint a nemzeti szocializmust, a sztálinizmust, maoizmust és sok egyéb kevésbé brutális kihívást. A világ keresztényeinek nagy többsége kívánja azt, bárcsak olyan szabadon gyakorolhatná vallását, mint a keresztények a nyugati világban. Világunk folyamatosan változik, s így folyamatosan új kihívásokkal szembesülünk. Mindent figyelembe véve, semmiféle külső nyomás nem akadályozhatta azonban az Istenben való, Jézus Krisztus általi szabadság üzenetének terjedését az egész világon. Ellenkezőleg, az egyház akkor erősödött a legjobban, amikor elnyomás alatt volt.

Ez azonban nem változtat a tényen, hogy ez az újabb erőpróba nagyonis valóságos. Bizonyos társadalmi erők a nyugati világban arra használják fel az államot, hogy az egyházakat megtörjék, s saját értékrendjük medrébe tereljék őket. Így aztán az állam maga válik egy olyan világnézet zsákmányává, mely aztán a totalitárius rendszerekre jellemzően minden neki valóságosan vagy feltételezetten ellentmondót el akar nyomni.

Lehet, hogy az állam sorozatban aratja majd ebben a harcban a vélt győzelmeit. Kiváltképp, ha az egyházak a folyamatokat béketűréssel szemlélik. A társadalom viszont megszenvedi majd, hogy tagjait olyan szükségtelen döntéshelyzetek elé kényszerítik, melyek a demokrácia mibenlétét rázzák alapjaiban meg. A végén csak megerősödik majd a keresztény hit miközben az államhatalom elismerése és tisztelete meggyengül.

Hasonlóan, amikor napjainkban a családot egyre inkább nyilvánítják halott, kiüresedett intézménnyé, megmutatkozik majd, hogy a család nem egy véletlenszerűen összetákolts valami, de olyan intézmény, mely több ezer éve, azaz sokkal több ideje, mint amióta a mi államaink léteznek, él és működik.

A mai trendek, állami intézkedések egyre gyakrabban váltanak ki ellenérzéseket a keresztényekből saját, szeretett hazájuk iránt. Mégis, ha folyamatosan szükségtelen választások elé vannak állítva, egyre hangosabban és határozottabban mondják majd azt, amit Péter és János is mondtak egykoron. „Inkább kell Istent követnünk, mint az embert.” Keresztényként az ember sokszor szívesen követne, vagy épp kell is, hogy kövessen más embereket. Az államot Isten a békés együttélés eszközeként tartja számon. Ugyanakkor, az egyének sokkal inkább kell követnie Istent, ha az állam a saját illetve az Isten törvényeinek tiszteletben tartása közötti választásra kényszeríti. A börtön kilátásai vissza kellett volna, hogy tartsák Pétert és Jánost attól, hogy nyíltan beszéljenek Jézusról. Azokat, akik a maguk alkotta törvényeket próbálták kieroszakolni a történelem során, már rég elfelejtették akkor, amikor Jézus üzenete egyre erősebben hallatszik világszerte. Ez gyakran a vallásszabadság kellemes védelme alatt van így, de még ennél is gyakrabban kormányzati tilalmak, társadalmi fenyegetettségek közepette.

Mindez végződhetne keserűen is. Nem azt akarom ezzel sugallani, hogy a keresztények erőszakos válasza jogos lenne a jelenkor fenyegetéseire. Az egyházaknak már elég sok tapasztalatuk van az erőszakmentes ellenállásról, gondoljunk csak a római kori gyermekelhagyás ellen vagy a rabszolgaság ellen a 18. században folytatott, a dél-afrikai apartheid elleni küzdelemben kifejtett ellenállásra, vagy a családok összetörése, illetve a Szovjetunióban a vallásos nevelés elnyomása elleni összefogásra.

Most azonban olyan hangulat van kialakulóban, ahol a jogalkotás és a média egyre növekvő intenzitással szajkóz témákat, melyek távol állnak a társadalom valós problémáitól. Bismarck állama 1918-ig állt fenn. Napjaink államainak sokkal nagyobb esélyük van a túlélésre az egyházak támogatásával, mint ellenük fellépve.

Itt van hát az én felhívásom a politikusoknak: Ne vegyenek részt a kialakuló kultúrháború 2.0-ban. Foglalkozzanak a valódi problémákkal!

Felszólítom a bírót: Állítsák meg a jog által számukra biztosított minden lehetőséggel a kultúrháború terjedését, s törekedjenek a józan ítéletek és a békés megoldások megtalálására.

Felszólítom a médiát: Hagyjanak fel a szenzációvadászás társadalom-összezavaró eszközeivel, helyette tudósítsanak vallásos témákról, a különböző kisebbségek szempontjainak kiegyensúlyozott bemutatásáról, s mindezt a demokrácia és a tisztesség szellemében. Hagyják, hogy akinek mondanivalója van, az el is mondhassa azt, s ne adjanak hamis szavakat a megszólalók szájába!

Felhívásom szól az egyházaknak is, a különböző felekezetekhez, a keresztény közösségekhez: A jövő eseményeit józan fejjel szemléljék, s emeljék fel szavukat saját érdekeik védelmében. Ne engedjék, hogy megosszák az egyházakat, s egymás ellenében játsszák ki őket csak azért, mert máshova helyeznek bizonyos hangsúlyokat saját hitük gyakorlása közepette. Lássák meg a teljes képet! Mindenki, aki ma néma, holnapra célponttá válhat. Ulrich Parzany szavait idézve: „Keljete fel, ha keresztények vagytok!”

Felhívásom minden emberhez pedig így szól: Egy békés és demokratikus társadalom nevében kérlek benneteket, hogy állítsátok meg az elkezdődött kultúrháború 2.0-át! A nyugati kereszténység nagy mértékben összemosódott a nyugati kultúrával. Oly nagy mértékben, mely már szinte az önfeladás határát is súrolja. Elérkeztünk arra a pontra, ahonnan viszont már nem lehet tovább hasonulni anélkül, hogy az ember feladja keresztény hitét. Aki pedig ennek ellenére kényszeríteni akarja az önfeladást, tulajdonképpen lehet, hogy szolgálatot is tesz a kereszténységnek, hiszen a hívőknek szembesülniük kell majd azzal a kérdéssel, mit is jelent az Istenben való hit mindennapi életükben.

Ahogy a Manhattan Nyilatkozat is összegezte: „Megadunk örömmel mindent a császárnak, ami a császáré. De semmilyen körülmények közepette sem áldozzuk a császárnak azt, ami az Istené.” Ez nem fenyegetés. Ez nem az, ami miatt mi keresztények felsorakozunk. Ez csak egy nyilatkozat – mondhatjuk. Azt viszont, hogy mi ezt komolyan is gondoljuk, a történelem során már elég sokszor bizonyítottuk.

Copyright: Institut für Ethik & Werte, Germany, www.ethikinstitut.de

Prof. Thomas Schirmacher PhD, ThD, etikát és teológiát tanít több egyetemen.